

Villanások

Ki jött előbb?

Kelet-Európa sorban álláshoz szoktatott népei számára mindennapos ez a kérdés: – Ki jött előbb? Azaz: Ki után kell beállni a kenyérért, húsért, cipőért, szappanért stb. kanyargó sorban, amely órák, napok, hetek, évtizedek óta épül már, vízszintes toronyként laposan-magasodva, amíg egyszer csak – a fizika törvényeinek ellenmondva – összeomlik, maga alá temetve az éppen érvényben lévő hatalmi struktúrát, s helyére emelve, illetve dominólapokként egymás mellé rakva az újat, melyet egyetlen pöccintés ismét a földre fektet majd... De ezt a nálunk ritkábban használatos „ki jött előbb?”-öt megelőzte egy másik, amely nekünk, magyaroknak hangzott a legszűkebben ebben a térségben: a győztesek számára is vesztes háborúk utáni osztzkodás alapkérdése. Mert aki előbb jött, annak terület és uralom jár, s ha az elsőbbséghez még többség is járul, különösen, persze, a győztesek logikája ennél bonyolultabb: ahol kisebbségek vannak (Csallóköz, Székelyföld, Koszovo), ott az előbb jöttekre kell hivatkozni, ahol viszont megvan a többség, negligálni lehet a régebben ott lakó kisebbség történelmi jogait, ahogyan ezt a jelenlegi nagyszabású igények mutatják.

Tudom, hogy hasztalan, de had mondjak el egy békítő anekdotát. Egyetemi évfolyamtársam, a ma Párizsban élő Rittersporn Gábor, akinek karikatúraszérián megrajzolt alakja Temesi Ferenc regényében, a Porban is szerepel, ő mondta egyszer, amikor baráti évődéssel, ami dühödést veszekedésbe is ácsaphatott volna, az ő – illetve ősei – magyarságát vitatták a „ki jött előbb?” elve alapján. – Mit akartok? Amikor ti bejöttetek a Vereckei-szoroson, mi már ott álltunk és a portékánkat kínálgattuk: „Kacagányt, buzogányt tessék!” – Ezen mindenki nevetett, és a vita nem folytatódott.

Ó, Uram, ezt a humorérzéklet add meg vizsgálódó népeidnek!

BAKA ISTVÁN

Holló Színház

Bélyegkiállítás

Szentesen

Holnap este két előadásban ismét választ kapnak az ifjúsági házból arra a viszonylag egyszerű kérdésre, hogy Tudnak-e a hollók víz alatt repülni? Az első előadás délután 6 órakor, a második este fél 9 órakor kezdődik. A Holló Színház – melynek tagjai: Galla Miklós, Nagy Natália, Pethő Zsolt és Kovalik Balázs – talán azért tart két előadást, hogy aki nem értette pontosan a kérdésre adott választ, az okulással a másodikik már rátapinthat e kérdés „gerincére”.

Ma délután 2 órakor nyílik Szentesen Felicián atya bélyegkiállítása az Erzsébet téri iskolában. Felicián atya nem más, mint Neubauer József a szentesi Koszta József Múzeum örökös tiszteletbeli fárosza, félszáz lelőhely megtalálója, és tízezer-néhány híres lelet megmentője.

Könnyű muzsikálásra...

...invitáltak az operabarátok a nagy vasárnapi ebéd előtt. Matiné tartottak a Kisszínházban, zongorakísérettel. Az igazat megvallva nem valami nagy érdeklődés övezte a koncertet, talán ha félház volt. Nem is értem miért, hisz két új hangot kínált a program. Pestről bemutatkozott egy fiatal szoprán, meg ott volt Gregor is. A Varázsfuvola próbájáról ugrott át a Nagyszínházból, elénekelt három áriát, s már ment is vissza. A programja nem volt épp mindennapi, hisz két mélybasszus-ária fogta közre a Falstaff Becsület-monológiát, amely ugye bariton és magas. Ezt a szerepet énekelte Portlandben is. Kár, hogy ezútal nem magyarul, hisz a becsület mibenlétéről szóló zenés fejtegetése Verdinek felette időszerű mostanság a szegedi színházban. Huszár Barbara I. éves főiskolás szép szopránhangon énekelte a grófnő áriáját a Figaro házasságából, és különösen Adriana Lecouvreur áriáját Cilea művéből. A kiplakatirozott Vámosy Éva helyett – betegség miatt – Szilágyi Erzsébet ugrott be, s előzetest énekelte a színház ez évi repertoárjából: az Éj királynőjének áriáját a Varázsfuvolából és Violetta-ját a Traviatából. Különösen utóbbival tett jó benyomást.

Bokor Jutta eddig egyetlenszer lépett föl Szegeden, a '87-es operafesztiválon A sevillai borbély Rosinája volt. A fiatal mezzó meglehetősen változatos repertoárt birtokol, s ezt mostani fellépése is reprezentálta. Cherubin áriájával kezdett, majd Orfeuszt énekelte Gluck dalművéből, végül egy romantikussal fejezte volna be, Leonóra áriájával Donizetti Kegycenőjéből. Bokor Jutta hangja olyan sima, mint a bársony-

függöny, amely előtt énekelt. Ki-egyenlített a teljes ambituson, fortéja, pianója egy színben szól, tökéletesen uralja hangszerét. Egyszerűen, bármit képes megcsinálni. A legnagyobb sikert a Kegycenő-áriával aratta, ahol jól érvényesült drámai tehetsége és biztos, zengő magassága. Nem is engedték el, ráadásul még Santuzza romancát is el kellett énekelnie a Parasztszereplőtől – hasonló szenvedéllyel és sikerrel. Miképpen Csák Józsefnek is újráznia kellett a nevezetes Kalaf-áriát, mely Pavarotti tévécsovetítései nyomán lassan közismertebb lesz, mint Madonna slágerei. Csak jó hangú, intelligens énekes. Érződik rajta a kultúra. Ha nem tudnám, hogy a Műgyógyintézet tanár, akkor is gyanakodnék. A végzet hatalma Alvaro áriája talán nem volt zeneileg elég összefogott, ám a Tosca Levéláriájában igen szép pianókat énekel.

Az előzetes programhoz képest több változás is volt, bár a nyomtatott változat is elég változatos volt, ami a helyesírást illeti. (Gianni Scicci stb.) Nem is említeném, de kicsit bosszant, ha ez a reprezentatív műfaj ilyen kevéssé reprezentatív körülmények között szól meg. „Kellemsz színló” volt ez a hangverseny Szeged operai életében. Megismerteni új énekeseket, új s új zeneszámokat, leleményesen összehozni a partnereket – ez egy civil egyesület fontos, hasznos feladata lehet. Különösen, ha minden szempontból lérelhetetlen igényességgel párosul.

MÁROK

„A csirkefogó arisztokrata”

Liliom a Kisszínházban

Mindenféle emberek beszélnek Hugóhoz, ő felelget, hogyne felelgetne, megszokta, hogy ha kérdik, válaszolni kell, de csak ha kérdik, akkor beszél, Hugó ismeri az életet, tudja, hova tartozik és büszkén viseli a piros hordársapkát. Szolgálatban és szolgálaton kívül. Most is, hogy látogatába jöttek a Mari régi barátjához, illetudóan felelget a Hugó, de közben egyre csak a Mari nézi, szinte elájul a nagy érzéstől, hogy neki, Hugónak, aki – valljuk meg – egyszerűbb, nyeszlett, neki mégis ilyen jó erős, tenyeres-talpas jóvendőbelje van, mint a Mari.

Hegedűs Zoltán – Hugó – vagy kétszer-háromszor fordul így rá az ő Marijára abban a jelenetben, amely Hollunderné, a fényképező udvarán játszódik, s másodpercek alatt elénk állít egy teljes portrét. Az egész ember, s az egész életútja benne van az egyetlen gesztusban.

Akár csak abban a másik pompás színházi jelenetben, amikor kiállítja az orvos Liliom halotti bizonyítványát: Van itt egy toll? – kérdezi, mint a halotti bizonyítványokat kiállító orvosok általában, ha efféle külvárosi helyekre veti őket a rossz sorsuk; mert hiszen kinek lenne tolla ilyen helyeken? Hugónak van tolla, büszke is rá a Mari, hát hogyne, egy ilyen „járatos ember”, mint a Hugó... Kölcsön is adja, de aztán otfelejt, hiszen ez a haláleset a Liliommal megzavarja az akkurátus Hugót is, de aztán csak észbe kap még időben, perdül, sebesen visszafordul, a tollat, hát azt ugye még a Liliom halála miatt se lehet csak úgy elhagyogatni...

Hegedűs Zoltán erőteljes alakítása eleven cáfolata annak a vélekedésnek, miszerint nincsenek már manapság olyan színészek, akiket jobb színházi korokban epizodistának neveztek, és ez a megjelölés nagyjából annyit tett: istenáldotta tehetség, aki a kis szerepekből emlékezetes főszerepet formál.

A kisszínházi Liliomban nemcsak Hegedűs ad élvezetes, valódi színházi perceket. Az előadás rendkívül gondosan kidolgozott első felében, sőt tovább, nagyjából az égi-ország jelenetéig – amelyet Korcsmáros György rendező máshova tett, mint a szerző, Molnár Ferenc, de erről majd később – sok pompás percben van részünk. Megkapó, hiteles alakítás a még főiskolás Csapó Virágé. Pedig roppant kényes szerep Juli, a szegény, szemérmes és halálosan szerelmes cseléd lány szerepe. Szinte elképesztő, hogy miféle, a mi mai viszonyaink között örült anakronizmusnak ható dolgokat kell elhitetnie. Örökös a veszély, hogy nevétségessé, érdektelenné, unalmassá válhat a mai nézők szemében, hiszen ugyancsak fel kell kötnie a fehérműt manapság mindenkinek, aki egy már-már kihalt magatartást, az emberi tartást, a tiszta érzéseket, a másik iránti ingathatatlant bizalmat, az önfeláldozást akarja hitelesíteni. Csupa olyasmit, ami már-már nincs is, ráadásul szinte szavak nélkül, hiszen ebben a Molnár-darabban szinte az összes szereplő megfosztatik a verbális „érvelés” mankójától. Gondoljuk el, mit kell „eljátszani” Liliom-Nemcsák Károlynak például abban a képbén, amikor Julival először ül a ligeti padon és szerelmet vall a következőképpen: „Sok agácifák vannak itten...” Nos, a Nemcsák-Csapó páros az előadás egyik csúcspontját produkálta „itten”; szinte a bőrén érezte az ember, micsoda feszültség telíti a színpadi levegőt, mert „lejött”, átjött a nézőtérre az a szavakkal aligha leírható, súlyos bonyolultság, ami két színész (egyáltalán: az emberek) között oly ritkán születik meg. Ami miatt érdemes színházba menni.

Nemcsák Károly érezhetően nagyot bírkózott a feladattal, s az én ízlésemnek egy kicsit erős az a dinamika, ami jellemezte egyébként nagyon következetes gesztusnyelvét. De rendkívül élvezetes volt, ahogy az első részben megoldotta az átalakulást; ahogyan a vurstli cseléd lányfaló vagányát „áttette” a „Sok agácifák vannak itten...” megjuhászodott csibészébe.

Ennek a mélyérzésű, de belső átalakulását csak félszereggel kifejezni képes, valódi lényét durvasággal álcázó külterki fickónak (Kosztolányi szavával: „csirkefogó arisztokrata”) azért fontos a hiteles életre keltése, mert rajta áll, vagy bukik, hogy érdemes-e 1991-ben is színpadra tenni a Liliomot. Ha nem elég elhithető erejű a Liliomot játszó személy szerepformálása, akkor nem derül ki, hogy tulajdonképpen az örökös és nagyjából változatlan emberi viszonylatok drámája ez az örökös Molnár-kommersz... Az az érzésem, ebben az előadásban kiderült. Még annak dacára is, hogy megbicsaklott a stílus a nagyon kényes túlvilági jelenetben, melyet – talán a misztikumát enyhítendő – nem a darab végére tett Korcsmáros, s így a haldokló Liliom félálomként, víziójaként vitt színre. Stílusvita témája lehetne, hogy mit keresett ebben a vízióban a színes lámpafüzérés, nyilván Liliom vurstliülését jelezni hivatott vasúti szállítóeszköz, hiszen nem annyira túl-, mint inkább félviláginak tűnt. Egy kevéssé direkt, kissé szurrealisztikusabb színpadi közeget magam szívesebben láttam volna e félálomi jelenetben, amelyben a színészi játék is elbizonytalodott, s lelassult az előadás ritmusa.

Amúgy igazán jól működött a színpad (Csányi Árpád munkája), a világítása kevésbé, de ezt már szinte megszoktuk a Kisszínházban. Tetszett a korhű jelmezparádé és a mennyországi régiók lakóinak halovány-szürke öltözékei (Borsi Zsuzsa). Egy kihasználatlan maradt lehetőséget kell említeni, a zenék szerepét, hiszen a választottak szolgálhattak volna a színpad néhol „ríkató” jellegű atmoszférájának ellenpontozásaként is, ahogy ez már a modern színházcsinálás világában megszokott, de nem...

S a végére megint csak vissza kell térni a színészekre, mert nem hagyható szó nélkül Kovács Zolt hibátlan, az előadásba humort is csempésző Ficsúr-alkatása, sem Fazekas Andrea lelátalatos Marija, s ugyancsak nem Hógye Zsuzsa pompásan kidolgozott Muskátnéja.

Telt házakat lehet jósólni a szegedi Liliomnak.

SULYOK ERZSÉBET

Párizsi napló

1. Szép ámulások szent városában

Bármerre jártam, rég beporosodott irodalmi, történelmi, művészettörténeti ismeretek toltak föl valahonnan a mélyből, hol a Clodvigról, hol a valamelyik Lajosról, a Napóleonnal tanultak támadtak föl halottaikból. Minduntalan a forradalom emlékeibe botlottam, vagy hirtelen a Nyomortultak helyszínére ismertem rá, rég olvasott jelenet villant föl a Diadalív árnyékában, vagy váratlanul megcsapott Párizs gyomrának lehelete, máskor meg a romlás virágainak illata... Az éjszakai Pigalle-on a Moulin Rouge vörös fényben izzó szélvitorlái Toulouse-Lautrecet idézték, a környék tetőteres világa a Bohéméletet...

Az idővel versenyt futó turista hajlamos azt hinni, hogy ennek a városnak szinte csak múltja és emlékei vannak. Három hónap nem sok, de arra elegendő, hogy a kötelező látványok habzsolása után megpihenjünk, bekukkantathassuk az örök reflektorfényben úszó színpad mögé is, s állíthatom, Párizs jelene és hétköznapijai sem kevésbé érdekesek egy magamfajta hun ivadéknak. S mint majd látni fogják, ha velem tartanak: „...az élet nem nagy vigalom schol.” De ámulni lehet.

Ámulásunk tárgya mindenképp az ország gazdagsága, amelyet szinte első pillantásra fölmér az idegen. Elég végigmenni a turisták megszokott útvonalán, és akár egy nercbundás, gyémántokkal ékesített, festett dáma láttán, rögtön látni: nem valami szakadt, Ázsiából szalajtott nép lakja ezt a vidéket. Paloták, templomok, kincsekkel megrakott múzeumok, fényes kirakatok, fényes sugárutak és rajtuk fényes autók, ráérősen kávézgató, gyertyafény mellett

Párizs. Ez az a város, amelyhez annyi szép jelző, és annyi közhely tapadt, s mégis minden vendégének tud újabb, egyéni színeket mutatni magából. Mert mi Párizs a világ számára? Az Eiffel-torony, a Diadalív, a Louvre, a kávéházak, a bohémnegyedek, a divat, a művészetek városa, a fényké, a színeké, az illatoké, az érzékiségé, a szerelemé és a nagy-nagy szabadságé.

A példatár persze nem teljes. Nekem gyerekkorom óta Ady városa; ő ismertette meg velem a Szajna-parti séták hangulatát, általa ballaghattam én is már évtizedekkel ezelőtt Szent Mihály útján, és képzeltem el az esti Boist, a Gare de L'Estet, az olcsó kis hotelszobákat...

De hogy Párizs kisugárzásából mennyit nyelt el, szinte észrevétlenül „dances keleti fajtám”, most tűnt föl, három hónapot töltvén el ott

vacsorázó emberek. No, és mindenütt egébe szökő árak.

Úgy hét végi bevásárlásom után úgy éreztem, igen szerény voltam. Megkímélem az olvasót a számla minden tételének felsorolásától, ám néhány élelmiszer árát mégiscsak leírom. A híres, pehelykönnyű, hosszúkás, mindig friss bagettet 3,50-ért vettem. Nem tudom, hány deka lehet, de tény: az igazi francia

a felét megveszi, mire a péktől hazaér. Jól is teszi, mert ha estére, netán reggelre marad belőle, megdarálhatja prézlinek.

Miután rájöttem erre, inkább a 400 grammos sűrűbb, sötétebb, ancienne elnevezésű veknit vettem, de ezt már 8 frank körüli árért. Egy liter friss soványtej 5,50, de a zsíros ennél drágább. A legolcsóbb, egyliteres családi sör 6,50, asztali

CHIKÁN ÁGNES